

DEKMANAGEMENT IS DE MOTOR VAN HET VARKENSBEDRIJF

Tijdens een van de sessies op de meest recente trefdag van de VarkensAcademie bracht Chantal Deknudt (Voeders Decadt) een gesmaakte bijdrage over het thema zeugen-dekmanagement. We verdelen deze cruciale periode in dit artikel in vijf. Het gaat om de periode vóór het spenen, het spenen, het interval spenen-insemineren, insemineren en de periode na de inseminatie. – *Suzy Van Gansbeke, Departement Landbouw en Visserij & Sarah De Smet, Varkensloket*

Vóór het spenen

Aangekochte gelten worden gedurende minimaal zes weken in een goed gereinigde en ontsmette (en van de rest van het bedrijf afgescheiden) quarantainestal ondergebracht. Zo wil men nagaan of de aangevoerde dieren besmet zijn met kiemen die op het bedrijf niet aanwezig zijn. Gedurende die zes weken kijkt men of de dieren ziek worden en gebeuren de nodige onderzoeken en testen. Tijdens de quarantaine moet ook de adaptatie plaatsvinden. Het gaat hier om het aanpassen van de gelten aan de op het bedrijf aanwezige kiemen en omstandigheden. Blootstelling aan kiemen gebeurt hetzij door vaccinatie, hetzij door gecontroleerd contact met een reforme zeug of kauwtouwen uit de zeugenstal. Aanpassing aan omstandigheden houdt in dat gelten al in contact komen met bijvoor-

beeld voederstations of voederligboxen. Het lichtschema is gelijkaardig aan dat in de dekstal: een dag-nachtritme en 100 lux lichtsterkte. Contact met een zoekbeer is nodig. Deze beer blijft ook in de quarantainestal. Dagelijkse observatie is, zoals bij alle diercategorieën, een must. Hierbij wordt gelet op bronstverschijnselen. Doel is immers om te insemineren bij tweede of derde bronst (idealiter op een leeftijd van 240 à 260 dagen en een gewicht van 160 kg). Twintig dagen voor de speendag, of in functie van de gewenste worpdatum bij de gelten (eventueel vóór de zeugen), wordt er gestart met altrenogest (bronsynchronisatie). De toediening gebeurt best samen met het voeder. Dat moet zo verstrekt worden dat de gelt de voederbak in één keer kan leegeten en dit gedurende 18 dagen. Eén dag na het

stoppen wordt de bronst gestimuleerd. Circa zes dagen later treedt gewoonlijk bronst op. Voor de kwaliteit van de eicellen wordt *flushen* (een tijdelijk verhoogde voedergift) aanbevolen, bij voorkeur met ofwel bronstvoeder ofwel dracht- of lactatievoeder met een bronstsupplement.

De te spenen zeugen moeten de juiste conditie hebben, in functie van een vlotte voederopname en fysieke fitheid. Dat houdt in: een bodyconditiescore van 3 à 4 bij het werpen en 3 bij het spenen, met maximaal 4 mm verlies aan spekdikte en maximaal 10 à 15% gewichtsverlies tussen werpen en spenen.

Spenen

Donderdag. In dit artikel gaan we ervan uit dat donderdag speendag is. Spenen gebeurt idealiter op een vast tijdstip zodat

drachtresultaten goed kunnen worden geëvalueerd én in de voormiddag zodat de gespeende zeugen nog daglicht en andere positieve stressoren kunnen ervaren, wat de bronst stimuleert. Negatieve stressfactoren zoals voeder- en waterbeperking moet je vermijden. Zeugen die in een 'parkeerruimte' wor-

gemaakt van restvoeder en de hoeveelheid worden verlaagd. Beercontact (twee keer per dag) met een actieve (stinkende) beer is de tweede vorm van stimulatie. Zeugen moeten de beer kunnen zien, horen en ruiken. De beer wordt per groep van 5 à 7 zeugen ingezet. Belangrijk is het gedrag van de zeugen te observeren

van de box, minder eetlust, grommen en andere vocalisatie.

Zondag. Vanaf zondag (of dag 3 na spenen) wordt bronst gestimuleerd zoals op vrijdag en zaterdag, maar de controle op bronst wordt explicieter. Bij interesse voor de beer wordt bijvoorbeeld een stip genoteerd, bij duidelijke bronst wordt de datum genoteerd. Een zeug die de zondagavond bronstig wordt gezien, wordt een eerste keer geïnsemineerd op maandagnamiddag om 17 uur.

Beercontact met een actieve beer is een belangrijke vorm van bronststimulatie.

Insemineren

Maandag en dinsdag. Op maandag- en dinsdagvoormiddag wordt bronstcontrole uitgevoerd. Vanaf maandagnamiddag (dag 4 na spenen) om 17 uur worden de zeugen die zondag of maandagvoormiddag bronstig werden gezien voor de eerste keer geïnsemineerd. Het inseminatiemoment wordt zo gekozen dat zowel ei- als zaadcellen vruchtbaar zijn. Zaadcellen hebben een levensduur van 24 uur, eicellen slechts 6 à 8 uur. Het ideale inseminatiemoment situeert zich dus rond de ovulatie of maximaal 24 uur daarvoor. De procedure bij inseminatie is als volgt:

- de beer voor de zeug brengen;
 - sta-reflex checken;
 - mest wegnemen en de vulva reinigen met droog wegwerppapier (één per zeug);
 - glijmiddel (paraffine) aanbrengen op de pipet (zonder de opening dicht te smeren);
 - het sperma voorzichtig verdelen door de dosis even te keren;
 - de pipet diep genoeg aanbrengen in een opwaartse beweging (45 graden);
 - de dosis ophangen met behulp van een haak of ketting;
 - het sperma laten vloeien zonder te knijpen;
 - na inseminatie eventueel de pipet buigen (beperken van uitvloeien) en een aantal minuten laten zitten;
 - de pipet rustig en naar boven gericht verwijderen om uitvloeien te beperken.
- Zeugen die op maandagmiddag bronstig worden gezien (sta-reflex zonder mense-lijke stimulatie), mogen direct een eerste keer worden geïnsemineerd. Deze zeugen worden best herkenbaar gemerkt zodat de procedure kan worden geëvalueerd.

Op dinsdagnamiddag (13 à 14 uur) worden de zeugen die zondagavond en maandag bronstig worden gezien voor een tweede keer geïnsemineerd. Zeugen die dinsdagvoormiddag en -avond bron-

Tabel 1 Dekschema met donderdag als speendag - Bron: VarkensAcademie

Zondag Dag 3	Maandag Dag 4	Dinsdag Dag 5	Woensdag Dag 6	Donderdag Dag 7	Vrijdag Dag 8						
Avond	Voormiddag	17 uur	Voormiddag	14 uur	17 uur	10 uur	17 uur	10 uur	17 uur	10 uur	17 uur
■	■	■ ■	■	■ ■							
	■	■ ■	■	■ ■							
		■ ■	■	■ ■							
			■	■ ■	■ ■						
				■ ■	■ ■	■ ■					
					■ ■	■ ■	■ ■				
						■ ■	■ ■	■ ■			
							■ ■	■ ■	■ ■		
								■ ■	■ ■	■ ■	
									■ ■	■ ■	■ ■

Bronstcontrole: ■ eerste stareflex; ■ stareflex; ■ eerste inseminatie; ■ tweede inseminatie

den geplaatst moeten dus vooraf voldoende voeder kunnen opnemen.

Interval spenen-insemineren

Vanaf vrijdag en zaterdag. Op dag 1 en 2 na het spenen wordt de bronst op verschillende manieren gestimuleerd. Eén dag *flushen* met bronstvoeder of drachtvoeder met een bronstsupplement bevordert zowel de bronst als de eikwaliteit. Dit komt neer op een voedergift van circa 3 à 4 kg (gespreid over twee voederbeurten), op voorwaarde dat de zeug deze hoeveelheid effectief opneemt. Is dit niet het geval, dan moet de voederbak vrij worden

als reactie op de beer. Daarbij wordt op de vier bronstsymptomen gefocust: rechte oren, stareflex, gezwollen vulva en vaginaal slijm. In principe zijn alle vier symptomen vereist om met zekerheid van bronst te spreken. Als men toch op basis van drie van de vier symptomen beslist om te insemineren, dan wordt dit best genoteerd zodat later op basis van eventuele dracht kan worden geëvalueerd of dit een terechte keuze was. Bij tegengalende resultaten moet de bronstherkenning worden bijgestuurd. Extra kenmerken van bronst kunnen zijn: een op- en neergaande staart, bijten op de stangen

stig zijn, worden een eerste keer geïnsemineerd.

Woensdag. Op woensdagvoormiddag worden de zeugen die dinsdag bronstig werden voor de tweede keer geïnsemineerd. Zeugen die al twee keer geïnsemineerd zijn en duidelijke bronstsymptomen vertonen, kunnen eventueel een derde keer worden geïnsemineerd. Ook deze praktijk moet je op basis van drachtresultaten evalueren. Zeugen die op woensdag in bronst komen, worden op woensdagavond geïnsemineerd. Bovenstaande procedure is samengevat in tabel 1.

Na het insemineren

Geïnsemineerde zeugen kunnen op twee momenten worden verplaatst naar de drachtigezeugenafdeling: ofwel tussen 4 en 40 uur na inseminatie ofwel 4 weken na inseminatie (uiterste wettelijk toegelaten moment). Tussen deze twee momenten wordt verplaatsen afgeraden wegens meer risico op verwerpen. Bronst- en drachtcontrole op drie weken kunnen in het tweede geval plaatsvinden in de dekstal.

Kosten

De kosten van een verliesdag worden geschat op 2,5 euro per zeug per dag. Een daling van het aantal verlopers met enkele procenten brengt dan snel jaarlijks een paar duizend euro op. Daarnaast zullen goede drachtresultaten extra arbeidsvreugde met zich meebrengen,

wat volgens Chantal Deknudt een onbetaalbaar goed vertegenwoordigt. ■

Dit artikel is een weergave van de inhoud van de sessie 'Dekmanagement: de motor op jouw bedrijf!' die plaatsvond op 24 november in Rumbek (tijdens de trefdag van de VarkensAcademie).

TIPS VOOR EEN GOED DEKMANAGEMENT

- **Voor het spenen.** Noteer de geobserveerde bronst met een krijtje op de muur. Neem een digitale foto van deze notities als de zeugen naar de dekstal gaan en bewaar deze foto.
- **Interval spenen-insemineren.** Evalueer het dekmanagement op basis van de drachtresultaten. Er is geen nood tot aanpassing als deze goed zijn. Zijn de drachtresultaten niet optimaal, herzie het management, en evalueer opnieuw.
- **Insemineren.** Draai de dosis sperma voorzichtig om zodat het sperma zich goed verdeelt.